

[អ្នកសម្ភាស៖ សាយ តុលា- អ្នកផ្តល់បទសម្ភាសន៍៖ ប៊ិន សុង]
[Interviewer: Tola Say. Interviewee: Bin Song]

[00:00]

តើគាងដឹងថាអង្គចម្រុះរាល់ដោយរបៀបណា?
How do you know when an Angkuoch is finished?

ខ្ញុំដឹងថាអង្គចម្រុះរាល់ ព្រោះខ្ញុំមើលឃើញថាវាត្រឹមត្រូវ។ ខ្ញុំក៏ត្រូវផ្អាកវាមើល។
ពេលដែលផ្អាកទៅលើសម្លេងល្អហើយ ខ្ញុំនឹងដឹងថាវាចម្រុះរាល់ហើយ។
I know an Angkuoch is finished when it is all correct after I check it. I have to try first. When it produces a good sound, I know that it is finished.

សូមតាមអង្គចម្រុះមើលថាវាចម្រុះនោះយ៉ាងណាទៅវិញ!
Please kindly show me that finished Angkuoch!

ពេលដែលធ្វើរួចហើយ ខ្ញុំត្រូវមើលប្រហោងត្រង់កន្លែងនេះ។
ប្រហោងអណ្តាតដែលជាប់នឹងទូក! ពេលដែលមើលទៅ វាមិនប៉ះអ្វីទៀតទេ
មានន័យថា វាត្រឹមត្រូវល្អហើយ។ ពេលដែលវាមើលទៅល្អហើយ
វាមានន័យថាវាប្រើការបានហើយ។
When it is finished, I have to check the gap here. The gap between the body and lamella. If I see it [the lamella] does not firmly attach to the body, it means it is correctly made. When it is good, that means it is playable.

[00:57]

ចុះបើវាមើលទៅល្អហើយ តែវាមិន... ផ្អាកអត់លឺ?
What if it looks good but... It does not produce a sound?

បើវាត្រូវគ្នាហើយ តែផ្អាកមិនលឺ វាមានន័យថាអង្គចម្រុះនេះមិនទន់។ វានៅរឹងពេក
ដូចនេះវាផ្អាកមិនលឺទេ។ បើកាលវាទន់ពេក វាក៏មិនលឺដែរ។
If it is correctly made, yet does not produce a sound, that means that the Angkuoch is not soft enough. If it is too tough, it cannot produce a sound. If it is too soft, it won't produce a sound either.

អ្វីទន់ពេក?
Soft on what part?

អណ្តាតទន់! បើទន់ពេល វានឹងមិនលឺ។ ហើយបើវារឹងពេល វាក៏មិនលឺដែរ។ ដូចនេះ
ខ្ញុំអាចមើលដឹងថាអង្គចម្រុះធ្វើរួចហើយ។ ពេលដែលធ្វើរួចហើយ
ខ្ញុំត្រូវសាកលេងដើម្បីឱ្យដឹងថាវាលឺ ឬមិនលឺ។
A soft lamella! If the lamella is too soft, it cannot produce a sound. If it is too tough, it cannot produce a sound either. In this way, I can see whether an Angkuoch is finished. When an Angkuoch is finished, I have to test whether it can produce a sound or not.

[1:41]

ខ្ញុំចង់ឱ្យតាមរបៀបនៃខ្ញុំពីរបៀបលេងអង្គចម្រុះ។ តើខ្ញុំត្រូវធ្វើដូចម្តេច?
I want you to show me how to play Angkuoch. What should I do?

ត្រូវដាក់ឱ្យទល់ធ្មេញ! ឧទាហរណ៍ ត្រូវដាក់ធ្មេញទល់នៅត្រង់នេះ
តែបបួរមាត់មិនអាចប៉ះនឹងអណ្តាតនេះទេ!

ត្រូវដាក់អណ្តាតរបស់អង្គចន្ទនេះសិតនៅចំប្រហោងនៃធ្មេញទើបវាមិនប៉ះ! បន្ទាប់មក ខ្ញុំត្រូវផ្ទាត់។ ពេលដែលផ្ទាត់លីហើយ ខ្ញុំត្រូវប្រើសម្លេងពិក កន្លើត ឬអណ្តាត។
You need to compress it with your teeth! For example, it is to be compressed here and the lips shouldn't touch the lamella. The lamella of the Angkuoch must be in between the line of the teeth. Then you play. For it to produce a sound, I need to use my voice from my throat, uvula and tongue.

*សូមតាមយប់ងាយ! តើត្រូវដាក់របៀបម៉េច?
Please show us! How should I put it?*

ត្រូវដាក់បែបនេះ! បើមានធ្មេញ ខ្ញុំត្រូវដាក់ទល់ធ្មេញ។ ខ្ញុំត្រូវកៀបបែបនេះ។
You have to put it like this! If I had teeth, I would have to compress it with my teeth. I'd have to compress it like this.

*ខាំ?
Bite it?*

កៀប! កៀបទល់នឹងធ្មេញ រួចផ្ទាត់! ហើយពេលណាដែលខ្ញុំចង់និយាយ ខ្ញុំត្រូវនិយាយនឹងកន្លើត។
Compress it! Compress with your teeth then play! And when I want to speak, I have to speak from my uvula.

*សាកបន្តិចទៅមើល!
Try it please!*

វាមិនលឺ។
It does not produce a sound.

មើល?
See?

ឈប់ៗ! វានៅកៀកបន្តិចហើយ។ ខ្ញុំត្រូវសម្រួលវាសិន។
Wait! wait! It is still firmly attached. I have to tweak it.

[03:30]

*តើតាដាក់យ៉ាងម៉េច? ហើយដៃធ្វើយ៉ាងណាទើបត្រូវ?
How do you place it? And what to do with the hands?*

*តើត្រូវផ្ទាត់លឿន ឬយឺតប៉ុណ្ណា?
How fast or slow one should play?*

លឿនឬយឺតគឺស្រេចតែលើខ្ញុំនិយាយ។
Fast or slow is determined by the words I speak.

*កន្លើតបញ្ចេញសម្លេងមក?
And you speak them from the uvula?*

បាទ! រឿងលឿនឬយឺតគឺអាស្រ័យលើការនិយាយ។ ចង់ញាប់ ឬយឺតគឺអាស្រ័យលើយើង។ វាមិនមានអ្វីទេ។
Yes! Playing fast or slow is determined by the words we speak. If we want to play slow or fast, that depends on us. It is nothing more than that.

[04:15]

ដូចនេះហើយបានជាខ្ញុំនិយាយថាអង្គុច...ពេលដែលរៀនចេះហើយ
នឹងចេះទល់ធ្មេញហើយ យើងអាចគិតរកពាក្យមកនិយាយដោយខ្លួនឯងបាន។
That is why I said Angkuoch... when we know how to play and know how to
compress it with the teeth, we can find words to speak ourselves.

*ពេលដែលទល់ធ្មេញ តើត្រូវដកដង្ហើមយ៉ាងម៉េច?
When compressing it with the teeth, how do you breathe?*

ត្រូវដកដង្ហើមតាមច្រមុះ!
You need to breathe through the nose!

*តាមិនដកដង្ហើមតាមមាត់ទេ?
Don't you breathe through the mouth?*

ពេលដែលហារមាត់ ខ្ញុំអាចបិតខ្យល់ចូល ឬផ្ដុំខ្យល់ចេញ។ ស្រេចចិត្ត!
When I open my mouth, I can breathe in and out. It depends on me!

*ដង្ហើមចេញ ដង្ហើមចូល?
Breathe in and out?*

ខ្ញុំដកដង្ហើមតាមច្រមុះ។ វាមិនទាក់ទងនឹងមាត់ទេ។ ដកដង្ហើមធម្មតា!
ហើយពេលដែលខ្ញុំនិយាយនឹងកន្តើត វាអាចលឺដូចគ្នា។
I breathe through the nose. It does not connect to my mouth. I can breathe as
usual. When I vocalise using the uvula, it can be heard as normal.

[04:52]

*សូមតាមបង្ហាញម្ដងទៀត! ...ខាំ?
Please show me again! ... Bite?*

បបូរមាត់នេះត្រូវបៀម! ធ្មេញត្រូវទល់!
អណ្ដាតរបស់អង្គុចដាក់ឱ្យត្រូវគ្នាតរបស់ធ្មេញខ្ញុំ!
The lips have to hold! Teeth have to compress! And the lamella of the
Angkuoch must be placed correctly in the mouth.

*អណ្ដាតរបស់អង្គុចត្រូវប៉ះនឹងអណ្ដាតតា?
Does the lamella hit your tongue?*

អណ្ដាតនេះមិនប៉ះទេ! ត្រូវរុញអណ្ដាតទៅក្នុង!
Your tongue does not touch it. It must retreat inside [the mouth].

តែអត់មាន!
No!

អណ្ដាតអាចនិយាយបាន!
The tongue can speak.

*បាទ?
Yes?*

អណ្ដាតអាចនិយាយបាន! គ្រលាស់អណ្ដាត!
This tongue can produce words. Vibrate your tongue!

*រលាស់?
Vibrate?*

បើចង់ឱ្យវាយោលខ្លាំង ខ្ញុំត្រូវរលាស់អណ្តាត។

If I want a vibrating sound, I have to vibrate from my tongue first.

រលាស់អណ្តាតឱ្យញឹក?

Vibrate it fast?

បើរលាស់ឱ្យញឹក វាលឺញាប់ៗ បើរលាស់រង្វើល វាលឺរង្វើល។ នេះហើយបានជាខ្ញុំនិយាយថា ពេលដែលអត់ធ្មេញ វាពិបាក។ បើមានធ្មេញ ខ្ញុំស្រួលនិយាយ។ ទាល់តែបង្ហាញទើបឃើញ! ពិបាកណាស់!

If I vibrate it fast, the sound vibrates fast too. If I play it slow, it will sound slow too. This is why I said it is hard when I have no teeth. If I had teeth, I could do it with ease. It is not clear unless I demonstrate it. Very difficult!

[06:03]

នេះហើយបានជាខ្ញុំថា ខ្ញុំធ្វើបានតែប៉ុណ្ណោះទេ។ របៀបនៃការលេង ខ្ញុំធ្វើមិនកើតទេដោយសារខ្ញុំគ្មានធ្មេញផ្ទាត់។ អត់មានធ្មេញ ហើយវាមិនលឺ!
This is why I say I can do only this [making]. I cannot demonstrate the playing technique because I have no teeth. It cannot produce a sound when one has no teeth.

តើតាចង់ប្រាប់មនុស្សជុំវិញពិភពលោកយ៉ាងម៉េចអំពីអង្គុចនេះ?
What message do you want to give to people around the world about Angkuoch?

ខ្ញុំសូមប្រាប់ប្រជាជនក្នុងពិភពលោកទាំងមូល ក៏ដូចជាក្នុងប្រទេសកម្ពុជាថា អង្គុចនេះមិនមែនកើតមានក្នុងសម័យនេះទេ។ អង្គុចនេះកើតមានតាំងពីសម័យបុរាណកាលយូរហើយ។ វាមានតាំងពីសម័យព្រះព្រះវាមានក្នុងកម្ពីរព្រះត្រៃបិដក។ ម្លោះហើយ សូមបងប្អូនកុំបោះបង់វាចោលនៅថ្ងៃខាងមុខ! ត្រូវតែខិតខំស្រាវជ្រាវរកឱ្យឃើញនូវប្រភពដើម! នេះជាប្រភពដើមសម្រាប់ជនជាតិរបស់យើង! ខ្មែរអង្គុច!

The message I would like to give to people around the world as well as people in Cambodia is that this Angkuoch does not exist in this generation. It has existed for a very long time already. It has existed since Buddha's era because that is written in the Pali Canon. So please do not let it peter out in the near future! We need to try hard to know its roots! This is a root for Cambodian people. Khmer Angkor!

តើតាចង់ប្រាប់អ្វីដល់ក្មេងជំនាន់ក្រោយទេ?
What do you want to tell people in the next generation?

បាទ!
Yes!

តើតាចង់ប្រាប់អ្វីដល់ក្មេងជំនាន់ក្រោយទេ?
What do you want to tell people in the next generation?

ខ្ញុំសូមប្រាប់ដល់ក្មេងជំនាន់ក្រោយថា ធ្វើយ៉ាងណា សូមមេត្តាលេងអង្គុចនេះឱ្យបានគ្រប់ៗគ្នា! រៀនលេងឱ្យបានទាំងអស់គ្នា! បើមានគ្រូណាចេះផ្ទាត់ ឬចេះលេង ត្រូវទៅរៀនពីគេដើម្បីឱ្យបានចេះគ្រប់គ្នា! បន្តទៅមុខទៀត កុំឱ្យវាបាត់! បើមិនរៀនបន្តទេ វានឹងបាត់ហើយ។

I want to tell people in the next generation that no matter what, they should certainly play this Angkuoch. Learn to play! If there is a teacher who teaches how to play and make it, they should go to learn from him or her. To keep it

alive! Do not let it be lost! If they do not keep learning it, it will be lost one day.

ក្រុមអស់លោកដែលជាអ្នកស្រាវជ្រាវនេះបានឃើញ នឹងដឹងហើយថាប្រភពវាមកពីណា។ ពេលដែលបានឃើញហើយ អ្នកជាមនុស្សជំនាន់ក្រោយ សូមជួយបន្តទៅទៀត! ដូចជាចៅ! សូមជួយបន្តទៅ! [សើច...]

As for all of you, research team, you have seen and understood where it [this Angkuoch] came from. Now that you know all of this, you are the next generation. Please keep working on that! As for you [indicates research assistant Say Tola], please keep working on it! [Laughs...]

រៀនឱ្យបានចេះ និងបានដឹង! លោកនេះក៏បានដឹងហើយដែរ! យើងជាអ្នកស្រាវជ្រាវ ហើយដឹងហើយ សូមរៀនទាំងអស់គ្នា! ពេលដែលមានកុលបុត្រ សូមឱ្យកុលបុត្ររៀនទៅ! កុំឱ្យបោះបង់! កុំឱ្យបង់ការងារអង្គចនេះ! នេះហើយជារប្បធម៌ និងកេរ្តិ៍ដំណែលរបស់ខ្មែរ។ ខ្ញុំសូមផ្តល់តែប៉ុណ្ណឹង។ កុំឱ្យភ្លេច! កុំឱ្យភ្លេចអំពីប្រវត្តិរបស់ខ្មែរថា យើងមានអ្វីខ្លះ! ដូចដែលបានឃើញអស់ហើយ! To learn and understand! This man also knows [indicates videographer Thon Dika]. Your research team have seen and heard; please learn. When you have children, please let them study! Do not let it be lost! Do not give up on Angkuoch! This is our culture and the heritage of Khmer people. I just want to share this message. Do not forget! Do not forget what the Khmer used to have! As you all have seen!

*សូមអរគុណតាដែលខំចំណាយពេលពីរថ្ងៃ បង្ហាញពីរបៀបធ្វើ និងរបៀបលេងអង្គចន។ ខ្ញុំអស់សំណួរសួរតាហើយ។ តើមានអ្វីចង់ប្រាប់បន្ថែមអំពីអង្គចននេះទេ?
Thank you very much for spending two days to show us how to make and play Angkuoch. I have asked you all the questions I have. But is there anything you want to share more about Angkuoch?*

ខ្ញុំសូមប្រាប់បន្ថែមថា ព្រោះយើងរស់នៅប្រទេសកម្ពុជា យើងបានរង គ្រោះទាំងអស់គ្នា។ សម័យនេះហើយ ជាសម័យដែលយើងត្រូវស្រាវជ្រាវអំពីអ្វីៗដែលជារបស់ខ្មែរ។ ចៅដែលជាអ្នកស្រាវជ្រាវសូមខំទៅ! សូមខំស្រាវជ្រាវរកទាំងអស់!
I would like to add a bit more: that since we live in Cambodia, we all are vulnerable. This generation is the generation that we have who can do research on Khmer heritage. You, as a researcher, please keep trying! Please keep researching more!

ហើយកូនខ្មែរទាំងអស់ត្រូវខិតខំរក្សាភាពល្អទាំងអស់គ្នា! សូមកុំមានទំនាស់នឹងគ្នា! កុំមានទំនាស់នឹងគ្នា! មិនថាក្នុងប្រទេសខ្មែរ ឬប្រទេសដទៃ សូមកុំមានទំនាស់! សូមចេះស្រឡាញ់គ្នា! សាមគ្គីគឺជាការល្អ។ បើយើងបែកបាក់សាមគ្គី វាមិនល្អទេ។ វាអាក្រក់។ ខ្ញុំសូមផ្តល់តែប៉ុណ្ណឹងទេ។ សូមអ្នកស្រាវជ្រាវខំស្រាវជ្រាវបន្តទៅទៀត! បើមានអ្វីដែលយើងរកមិនទាន់ឃើញ សូមរកឱ្យឃើញទាំងអស់! ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់!
And all Khmer people should be good with each other! Please do not fight each other! Do not argue! Not only Cambodia but other countries too, please do not fight each other! Please love each other! Solidarity is good. If we are not united, it is not good. I just wanted to share this message. Please keep researching! If we have not found anything, please try! Try your best!

សូមបញ្ចប់តែប៉ុណ្ណោះ!
Let's finish!

*អរគុណតា!
Thank you!*

[10:53 – END]